

1968, 28. březen, Praha. - Záznam vystoupení prvního tajemníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka na březnovém zasedání ÚV KSČ k návrhu na kandidaturu Ludvíka Svobody na úřad prezidenta republiky.

Soudružky a soudruzi,

jak již bylo zveřejněno, podal soudruh Antonín Novotný rezignaci na funkci prezidenta republiky a funkci člena předsednictva ÚV KSČ. Svou abdikaci soudruh Novotný zdůvodnil takto: »Toto své rozhodnutí jsem učinil po bedlivé úvaze, vycházející z vnitřní situace, která u nás v současné době je, dále z toho, abych pomohl svým krokem k dalšímu rozvoji socialistické společnosti, k upevnění naší socialistické vlasti.«

Jeho rezignaci přijalo předsednictvo [ÚV KSČ] na své schůzi dne 22. března. Je potřeba, aby ostatní složky Národní fronty rozhodly o návrhu ústředního výboru KSČ na společného kandidáta na funkci prezidenta republiky.

V zájmu urychlené konsolidace vnitropolitické situace a upevnění autority státu na demokratickém základě považujeme za nutné uskutečnit volbu prezidenta bez dalších odkladů.

Předsednictvo na svém jednání o této věci vycházelo ze stanoviska, že volbu prezidenta republiky je třeba provést v souladu s platnou ústavou. Jsme toho mínění, že funkce prezidenta republiky má v naší společnosti hlubokou a demokratickou tradici. Náš lid spatřuje v této funkci vyjádření suverenity a samostatnosti československého státu. Proto stojíme na stanovisku, že tuto funkci je třeba nejen zachovat, nýbrž v plném rozsahu obnovit a posílit její tradiční místo a autoritu v životě, v myšlení a cítění naší společnosti, českého a slovenského národa.

Předsednictvo ústředního výboru posuzovalo několik návrhů na obsazení této funkce, které vzešly z iniciativy společenských organizací a byly také některé publikovány. Navrhováni byli zejména tito soudruzi: Ludvík Svoboda, Laco Novomeský, Josef Smrkovský, Gustáv Husák, Čestmír Císař, Alexander Dubček, předseda ČSAV soudruh Šorm, soudruh Černík, soudruh Fierlinger a další jména, která uvádět nebudu.

Předkládání návrhů na rozdíl od předcházející praxe vyjadřuje nejen účast společenských organizací na tomto důležitém státním aktu, ale i to, s jakou vážností a starostí přistupuje náš lid k požadavku, aby v čele jeho státu byl jeden z nejlepších jeho představitelů, v kterém by se ztělesňovaly všechny ty vlastnosti a ty úkoly, kterými naše národy žily, žijí, a aby ztělesňovaly všechno to, čím žije v současném období náš pracující lid.

V předsednictvu jsme se ujednotili, a to je velmi důležité pro provedení volby prezidenta republiky, že do funkce prezidenta by měl být navržen soudruh, který je spjat s tradicí národněosvobozeneckého boje a s tradicí socialistické výstavby našeho státu. Sjednotili jsme se, že bude správné v současné situaci navrhnout jako kandidáta Národní fronty soudruha, který by funkci prezidenta obnovil v jejím historicky vzniklém pojetí. Sjednotili jsme se, že by to měl být představitel československé socialistické státnosti, který pro své činy i vlastnosti je znám již dlouhá léta všemu českému i slovenskému lidu.

Při posuzování jednotlivých kandidátů jsme vycházeli z reálné situace, která se v politickém vývoji strany i země vytvořila, a z potřeby jejího urychleného řešení. Hodnotili jsme klady i politickou vhodnost jednotlivých návrhů. Pro každý z nich mluvila řada vážných důvodů.

Po všestranné úvaze předsednictvo jednomyslně navrhuje, aby ústřední výbor schválil jako svůj návrh na kandidáta Národní fronty na tuto funkci soudruha Ludvíka Svobodu. S využitím ostatních soudruhů počítá předsednictvo ústředního výboru KSČ při změnách ve složení vrcholných stranických a státních orgánů. Příslušné návrhy předloží předsednictvo v další části jednání ústředního výboru strany.

Jsme přesvědčeni, že návrh na soudruha Svobodu odpovídá postulátům, které na funkci prezidenta klade socialistická společnost, i obrodnému procesu, který jsme nastoupili rezolucí lednového pléna ústředního výboru strany a který tak vyzvedá význam národních, revolučních a demokratických tradic jako zdroje socialistické současnosti.

Jaké důvody vedou předsednictvo ústředního výboru k tomuto doporučení? Vycházíme především z ocenění historických zásluh, které si s. Svoboda získal v boji proti fašismu po boku Sovětské armády za obnovu naší vlasti a za rozvoj socialistického Československa.

Soudruh Svoboda svým životem ztělesňuje boj za svobodu a nezávislost našeho lidu. Jako dobrovolník se v řadách československých legií zúčastnil již bojů u Zborova a Bachmače. Buržoazní vlády kapitalistického Československa ho pro jeho demokratické a protifašistické smýšlení stíhaly. V červnu 1939 odešel do zahraničí, aby se zúčastnil odboje.

Po okupaci Polska přešel se svou vojenskou skupinou do Sovětského svazu, kde se stal velitelem prvního československého samostatného praporu, který pod jeho vedením zahájil slavnou cestu boje po boku Sovětské armády za osvobození naší vlasti.

Jeho rodina se stala obětí rozsáhlé nacistické perzekuce. Sedm jejích členů zahynulo v koncentračních táborech. Sedmnáctiletý syn soudruha Svobody byl popraven v Mauthausenu pro spolupráci se sovětskými parašutisty.

Soudruh Svoboda se stal členem košické vlády Národní fronty, byl ministrem národní obrany v Gottwaldově vládě i ve vládě obrozené Národní fronty, která vzešla z únorového vítězství našeho pracujícího lidu. Jeho odchod z vládních funkcí v roce 1952 byl neblahou součástí represivních opatření v souvislosti se známými opatřeními v období kultu osobnosti. Po odchodu z vládních funkcí soudruh Svoboda pracoval jako účetní JZD v Hroznětíně.

Svým životem soudruh Svoboda prokázal vřelý vztah k Sovětskému svazu a ke své československé vlasti. Je také dobře znám, vysoko ctěn a vážen v Sovětském svazu, stejně jako v ostatních socialistických zemích a v mezinárodním protifašistickém hnutí, požívá velké důvěry obou našich národů a našeho pracujícího lidu.

Soudruh Svoboda prokázal stejně vřelý vztah k revolučnímu boji strany, dělnické třídy a všeho lidu za socialismus. Svým vystoupením v únoru 1948 rozhodně přispěl k tomu, aby armáda v této mocenské srážce stála na straně lidu. Je členem strany od roku 1948 a v období 1948-1950 byl členem ústředního výboru.

Soudruh Ludvík Svoboda žil tehdy a neustále životem pracujícího lidu. Pochází z rolnického prostředí a je s ním dodnes těsně spjat. Jako poslanec se aktivně podílel a stále podílí na řešení zemědělských úkolů.

V posledním období se soudruh Svoboda mimo svou funkci poslaneckou aktivně podílel na činnosti ústředního výboru Svazu československo-sovětského přátelství a Svazu protifašistických bojovníků. V řadě článků a vystoupení, v mnohých besedách na závodech, na vesnicích a zejména s mládeží objasňuje tradice našeho národněosvobozenického boje, význam našeho přátelství k Sovětskému svazu a smysl našeho socialistického vlastenectví. Aktivně pracuje ve Vojenském historickém ústavu. Má vřelý vztah k Československému svazu mládeže a k mladým lidem zvláště, kteří také mají k němu velkou důvěru a úctu.

Známe vynikající osobní - a chtěl bych zdůraznit, což pro prezidentskou funkci je důležité - lidské vlastnosti soudruha Svobody. Vyniká pracovní a životní energií a myšlenkovou svěžestí. V zájmu plné informovanosti ústředního výboru bych chtěl uvést, že zdravotní prohlídka, uskutečněná lékařským kolegiem v Ústřední vojenské nemocnici v Praze, označila jeho nynější zdravotní stav jako dobrý.

Jsmo přesvědčeni, že je v současné době, soudružky a soudruzi, nejvhodnější osobností, která pomůže straně ke sjednocení našich národů, všech tříd a skupin naší společnosti, dělnické třídy, rolnictva i inteligence do svorné, tvůrčí vlastenecké práce, nehledě na jeho pokročilý věk.

Předsednictvo je toho mínění, že tomuto návrhu není na překážku tradice dělnického prezidenta. Naopak, odpovídá duchu politiky strany, že se navrhuje kandidát všennárodní, představitel pokrokových tradic našeho lidu, osobnost nejvyšší morální autority. To proto, že obnova hodnot socialistického vlastenectví, tradic národněosvobozenického boje, jakož i principů socialistické etiky, která nachází v tomto návrhu výraz, má prvořadý význam pro další rozvoj socialismu v naší vlasti.

Svými státnickými zkušenostmi, jakož i svými osobními vlastnostmi zabezpečí soudruh Svoboda výkon prezidentské funkce v souladu s ústavou a zákony země a s politickými cíli strany. Předsednictvo

doporučuje schválit tento návrh, protože je hluboce přesvědčeno, že za dané politické situace plně odpovídá zájmům strany a že bude vše přijat ve všech složkách Národní fronty i ve všech vrstvách našeho lidu.

Soudružky a soudruzi, předložil jsem vám návrh, na kterém se předsednictvo jednomyslně usneslo. Je na vás, abyste jej posoudili a vyjádřili se k němu.

Před zahájením rozpravy považuji za nutné seznámit vás s návrhem projednání kandidáta na funkci prezidenta, kterého ústřední výbor schválil, na půdě Národní fronty a s provedením volby.

V souladu s principy politiky Národní fronty předpokládáme, že návrh na kandidáta schválený naším ústředním výborem projednáme ihned po skončení schůze pléna s představiteli ostatních politických stran a společenských organizací Národní fronty. Tento návrh projednají tyto složky v odpoledních hodinách na schůzích svých předsednictev.

Na pátek v 9.00 hodin je svolána stranická skupina komunistů-poslanců Národního shromáždění, na které budou poslanci seznámeni s usnesením ústředního výboru o návrhu kandidáta na prezidenta republiky. Na stranické skupině poslanci podepíší společný návrh kandidáta na funkci prezidenta republiky pro plénum Národního shromáždění. S obdobným programem se sejdou poslanci ostatních politických stran i bezpartijní.

Abdikace prezidenta republiky soudruha Antonína Novotného z funkce bude přijata na schůzi pléna Národního shromáždění téhož dne v 15.00 hodin.

Volba prezidenta bude provedena, jak již víte, v sobotu v 10.00 hodin ve Vladislavském sále Pražského hradu. Tomuto aktu budou přítomni všichni členové a kandidáti ústředního výboru a ústřední kontrolní a revizní komise. Předsednictvo ÚV KSČ je přesvědčeno, že zvolením prezidenta republiky učiníme důležitý krok k upevnění jednoty lidu a k dalšímu rozvoji socialistické společnosti.

Soudružky a soudruzi, na závěr navrhuji, aby ústřední výbor

1. přijal rezignaci soudruha Antonína Novotného z funkce člena předsednictva a sekretariátu ústředního výboru KSČ a vyslovil souhlas s rezignací z funkce prezidenta Československé socialistické republiky;

2. schválil jako kandidáta ÚV KSČ na funkci prezidenta republiky soudruha Ludvíka Svobodu;

3. vyslovil souhlas s projednáním jeho kandidatury s představiteli ostatních politických stran a společenských organizací Národní fronty, aby se kandidát ÚV KSČ předložil Národnímu shromáždění jako společný kandidát Národní fronty;

4. pověřil soudruha Dubčeka zdůvodnit a přednést návrh na prezidenta republiky stranické skupině komunistů poslanců Národního shromáždění a plenární schůzi Národního shromáždění;

5. vyslovil souhlas s navrženým organizačním postupem a zahájením jednání pléna ÚV KSČ podle stanoveného programu v pondělí dne 1. dubna 1968, tak jak to bylo odhlasováno i nyní na návrh soudruha Lenárta.

SÚA - A ÚV KSČ, f. 01, a.j. 121, Zasedání ústředního výboru KSČ ve dnech 28. března a 1.-5. dubna 1968. Část I. Stenografický zápis. - Tisk, s. 3-4.